

Epeso

Pauloŋe Epeso gâtŋe yengât Anutu ulilaŋep.

¹ Galalupne, nâ Paulo Anutuŋe makto Yesu Kristoŋe Aposologât âi niŋmâ huŋgun niŋdo âi memâk manman nâŋe Epeso kepian gâtŋe yengât kulem esenŋe ire kulemgom katyengîân. Ye Yesu Kristo nâŋgâ aŋmâ launje lokomai ye kulem ire mem oyaŋbei.

² Ewenenŋe Anutu akto Humonenŋe Yesu Kristo yâk yetŋe damunyene akmâ han kalem akmâ okot âlep akyengimbela biwiyene sândugeâkgât ulityetki-man.

Anutuŋe Yesugât akmâ dâp âlepŋân katnenegep.

³ Anutu amâ Humonenŋe Yesu Kristogât Eweŋe yâkŋe nengât kambiamnenŋe sândugeâk dâm nengât akmâ nanŋe huŋgun aŋdo giep. Gem mondo himbimân nengât agak meme âlepŋe are miawak nengiep aregât Anutugât kotŋe mem agatne. ⁴ Akto areâk bo. Anutuŋe hângeiŋe dondâ hângât keiŋe boâk miawaktoân metenân dosa bâlâk kinbai dâm han kalem akmâ Kristo olop mem mendugu nenegep. ⁵⁻⁶ Hain akmâ Kristoŋe wan me wan akbiapgât ulikŋân nâŋgâm kinmâ okot nâŋgâ nengiwiapgât makmâ hâre aŋep. Akto nan baratlupŋe nengonbiapgât ikiŋaet nâŋgâ nâŋgâ watmâ ikiŋe nanŋe okot dondâ nâŋgaŋmap are huŋgun aŋdo giep, yâk nâŋgaŋmâ mepaiŋe mem kotŋe mem agatmâ manmâ âgâwaen. ⁷ Yesugât hepŋe puli nenekto

âmâ Anutuņe dosanenņe kutigitnengiwiapgât dâp miawaknengiep. Amâ han kalemņæet bâtgumņe yendâp aregât dopņân hain aknengiep. ⁸ Akto dopņe hin. Anutuņe nâņgâ nâņgâņe kotgâm bunņe umatdâk hain nengiep. ⁹ Akto aregât bikņe hin. Anutuņe ikiņe biwiņân den ulik gulik nâņgâm tigiep are bunņe miawakto hinņe nen Kristogât keiņe hekat nengiep. ¹⁰ Amâ hin. Anutuņe Kristo huņgun aņdo giep are âmâ siâ siâ hârok himbimân me hânân mendugum kautnenņe akbiapgât huņgun aņdo giep. Dâ Anutuņe wan nâņgâm makmâ kalep are bo akbiapgât dâp bo tatâp. Kristogât akmâ akbiawâk hârok.

¹¹ Yâkgât akmâ siâ me siâ hârok hanņân nâņgâm kârigem nâņgâmapņe tâmbâņe dondâ nenekmâ kepilâ nenegep. ¹² Anutuņe makmâ hâriepgât aregât nen Yuda manmaenņe biwinenņe Kristogâlân katenņe kilep nenņe âmâ Anutugât kotņe mem agatmâ agak meme âlepņe mem âgâwaengât Anutuņe nâņgâm makmâ nengiep. ¹³ Dâ hinņe Yuda bo manmai yeņe hainâk den bunņande heņgem nengumap den pat âlepņe are mem biwiyenân katmâ Kristo nâņganbiâ Anutuņe ikiņandeân Heak kârikņe makmâ kalep arekņe gem biwiyenē mem kepik yekto yâkgât tiripņe agi. ¹⁴ Akto areâk bo. Anutugât Heak kârikņande âmâ nengât pat himbimân yeņgât dâtâņe aregât keiņe nâņgâņet dâm biwinenņe kepigep. Aregât ukenņe nâņgâm mandenņe are bunņe nengiwiap. Aregât kotņe mem agatne.

Pauloņe Heakņe kârikņe ketuyekbiapgât ulilaņep.

15 Yu kulengoân iregât akto ye Humo Yesu nânğanmai akto Yesugât luâk gala akyenğimai aregât gai den pat nânğâm âmâ 16 Humonenne âlepnerâm mepaiñe mem yengât akmâ Anutu ulilañman. 17 Hin. Humonenne Yesu Kristogât Anutu Pagalenje Amboñe yâkñe Heak huñgun añdo biwi nânğâ nânğâyene mem kepikto kârikñe nânğanbiâ ârândân akbiapgât ulilañman. 18 Akto biwiyeñe mem kepikto âmâ Humoñe yengonmâ meyekmâ himbimân manman âlepñæet pat katyeñgiep aregât nânğâmbiâ bunñe akbiap. Akto wan me wan luâk âmbâle yâkgât nanñe baratñe yengonbiapgât nânğâm makmâ hâriep arekai nânğâmbiâ bunñe akbiap. Aregât yengât ulilañman. 19 Akto areâk bo. Anutuñe nen nânğanmaen nen tân nenguwiapgât bo pâpkomap. Amâ yâkgât kârikñeñe humo arekñe dowâk tân nengumap. Akto wan me wanñe mem ge kat nenekbiapgât dop bo tatâp a hainâk nânğâmbiâ bunñe agâkgât Anutu ulilañman. 20 Akto Anutugât kârikñe are emelâk ektenñe bunñe agep amâ hin. Anutuñe Kristo momoñânba goañdo golâ akto ikiñe båtñe bungen ain himbimân ain kalep. Aregât kârikñe. 21 Gawaman me luâk koldâ kembu me luâk âgâ âgâne yâk yengât luâk Kembu Humo kalep. Amâ sop hinñaelâk bo. Hainâk tatmâ âgâwiapgât Anutuñe Kristo kato tatmâ âgâwiap. 22 Âgâm siâ siâ hârok ikiñe keiñân menduguyekmâ kembuyeñe agâkgât kautñe Humonenne kato talep. Akto tatâp. 23 Akto nenñe yâkgât hâkñe keiñe båtñe aktenñe mem kârienenekmâ bam gutmâ manmâ siâ me siâ hârok ewangim ârândân

aknengim manmap.

2

Epesogâtŋe ulikŋân hanâk hanâk manmini.

¹ Galalupne, Epeso kepian gâtŋe ye ulikŋân wan me wan agi are nâŋgâi. Dâ yu Anutuŋe wan akyeŋgiep aregât maktere nâŋgâ nâŋgâyeŋe hulanagâk. Ye ulikŋân bâleŋeyenande katipyengumbo âmâ momogât dâp miawakyeŋgiep. Dâ âlepŋe akbiâ manman âlepŋaet dâp miawak yeŋgiwiapgât dop bo tatyeŋgiep. ² Ye ulikŋân hângât agak meme aregât ukenŋe nâŋgâm mali. Akto hângât kembu hân hârok damunŋe akmap Bâleŋe Amboŋe akto kâmotlupŋe arekŋe luâk âmbâle bâleŋe den koko akmai are hâwâtyekto bâleŋe higenŋe akmâ mali. ³ Akto nen hârok hainâk luâk âmbâle are gala kalakmâ dâp hainâk akmâ manmâ biwi tâmbâŋe akto hâknennâet ukenŋe walion. Aregât Anutuŋe hângât kuk bâleŋe akyeŋgiwiapgât nengâlân hainâk miawaknengiep.

Anutuŋe mem agatmâ dâp âlepŋân katnenegep.

⁴ Hain ina Anutuŋe okot âlep aknengim han kalemŋe bângumŋe pikmâ yemap hainare yeandâpgât biwi nâŋgâ nâŋgânenŋe hulanengimbo Yesuŋe âi wan miép aregât manman âlepŋe katnengiep. ⁵ Dâ imâ nengât nâŋgâ nâŋgânenŋe bo. Akto kârikŋenenŋe bo tatnengiewân Anutuŋe goaŋnenekmâ hulanenegep. Bo. Hin akmâ hulanenegep. Nen bâlenenŋande katipnengumbo momo dâwân malion ain han kalem akmâ Kristogât akmâ manman dâpŋân katnenegep. ⁶ Anutuŋe Yesu Kristo olop goaŋnenekmâ ikinâet

himbimgât manmanân katnenegep. ⁷ Amâ siân Anutuņe okot âlepgât agak meme âlepņe akto lumbe akmap akto yaiwâk aknengim dosa nenņe puliwiapgât pat miawagâkgât himbimgât pat katnengiep. Akto Yesu Kristoņe âi miep aregât nângâm Anutuņe okot âlepņaet ye meyekto biwiyene Yesugâlân katbiâ hengemgo hengemgogât pat miawak yenņiep. ⁸ Dâ yenjaet nângâ nângâyenande bo hengemyenņuep. Anutuņe ikiye okot âlepņaet hain akyenņiep. ⁹ Akto yenē âi siâ siâ meyi arekņe bo hengem yenņuep. Âi yenande bo tânyenņuep. Bo dondâ. Anutuņe ikiye han kalemgât tân yenņuep. Dâ Anutuņe nengât âi oyaņmâ hâu nengiep dâine kotnenņe mem agatbâengât dâp tatbop. Gârâmâ nenņaet nângâenņe humo akbop aregât Anutuņe ikiye ukenņe watmâ nângâ nengiep. ¹⁰ Aregât keiņe hin. Anutuņe agak meme âlepņe mem âgâwaengât Yesu Kristo dumnennân kilep aregât dosa pulinengim irakņe ketugu nenegep. Akto dâp âlepņe watbaengât Anutuņe makmâ kalep are hulâņ aknengiep.

Yesuņe kâmot konogân katnenegep.

¹¹ Galalupne, ye yenjaet keiyene nângâi. Hângeiņe ye Anutugât kâmolân gâtņe olop bo mali. Akto sop ain âmâ Yuda luâk nenņe yekmâ luâk yânņe Anutuņe damunyeņe bo akmap dâm yenņonminion. Akto ye Yuda yenņgât pat bo wali aregât Yuda gâtņande yekmâ hâkyeņe bo gâi aņgimai dâm dewunnennân gemini. Dâ agak meme are âmâ umatņe bo. ¹² Dâ sop ain Kristo bâlâk mali are âmâ umatņe. Aregât Israe

Anutugât kâmot are yengâlân bo dewatiyi. Bo dewatimbiâ Anutuņe den patņe âlepņe makmâ kalep are yengâlân bo miawagep. Aregât biwiyeņe sândugeâkgât bo miawakto umatņân manmâ Anutu damun aknengimap are bâlâk mali. ¹³ Akto ye hândâk kâlegen manbiâ Anutuņe Yesu Kristo moep aregât âlepņæet olonyekto manman âlepņæet dâp miawakyeņgiep. ¹⁴ Akto Kristogât akmâ nengât biwi sândugeâkgât hin makbe. Ulikņân nen Israe kâmot akto ye siângen gâtņe aregât kâmot nen konok bo mandenņe umatņe bâleņe miawaknengiep. Akto Kristoņe nen kâmot konok aknegât dâp miawagâkgât âi miep. ¹⁵⁻¹⁶ Âi humo mem Yuda nengât den kârikņe lokom metem âmâ lâwinân mondo aregât Anutuņe den kârikņe makmâ hâriep ina are bunņe bo agep. Bo agep aregât nen Israe gâtņe akto ye siân gâtņe nen hârok kâmot konok aktenņe Anutugât kuk bo agep aregât menenekbiap. Amâ yân bo. Kristoņe miawagâkgât hânân manmâ mondo ainâk gasagât me kuk agak meme are bo agep. ¹⁷ Are bo akto Yesuņe togom makto nen Israe gâtņe nengâlân akto ye kâmot aņgâ mali yengâlân den pat âlepņe miawaknengimbo hândâk me hamepgât pat are bo akto biwinenņe sândugiep. ¹⁸ Akto Anutugât Heak âmâ nengât tân konok arekņe miawakmâ Anutugâlân kewugunenekto yâkgâlân baenņe Ewenenņe aknengimap.

Yesugât kâmot nen âmâ Anutugât emet bunņe.

¹⁹ Maktân are sop hinņe ye ambo bâlâk bo mandâi. Akto ye lombo hinare bo mandâi. Anutugât kâmolân dewatiyi aregât Anutuņe

nan baratlupne dâm yeŋgonmap. ²⁰ Ye Aposolo akto propete hambo memene hain are agion nengât den kârikŋande tân yeŋgumbo Anutugât emet kârikŋe akmâ kinmai. Dâ Yesu Kristo ikinak amâ emet tetembeŋe kârikŋe kinmâ tân yeŋgumbo Anutugât emet kârikŋe akmâ kinmai. ²¹ Dâ nen miawagion aregât Israe gâtŋe akto ye kâmot siân gâtŋe nen dewatiakmâ Heakgât emetŋe kâmbokŋe akmaen. ²² Aregât ye hain agâk Anutuŋe mângiyekto nen olop Anutugât emet miawakto Heakŋe âlepŋande ain manmap.

3

Pauloŋe Anutu bo nâŋgaŋi yeŋgât den pat âlepŋe makyenŋiep.

¹ Galalupne, nâmâ ye luâk âmbâle yânŋe manmini Paulo nâŋe yeŋgât âi mem mandere bikŋande hâkâŋ akniŋmâ kala busi kâlegen katnegi. Katnekbiâ yu mandân. Aregât nâ hin makyenŋire nâŋgâŋet. ² Anutuŋe yeŋgât han kalem akmâ âi niŋep a nâŋgâmai aten. ³ Amâ hin. Ye yânŋe mali are den pat âlepŋe yeŋgâlân miawakbiapgât pat Anutuŋe ulikŋân bo makmâ miawagep. Den pat are ikinak hekatniŋep. Den are emelâk getek kulemgore nâŋgâm meteâi. ⁴ Akto hinŋe kulemgore Kristogât keiŋe tiktik yiep are nâŋgâman are yekâ hainâk nâŋgâwerâi. ⁵ Amâ Kristogât keiŋe are hângeiŋe luâk manmâ gayi yâk yeŋgâlân bo makmâ miawakto nâŋgâyi. Dâ hinŋe makto ikinŋe Heak arekŋe propetelupŋe yâk akto aposololupŋe nen âlepŋe manmaen Kristogât keiŋe are hekatnengiep. ⁶ Kristogât keiŋe

tiktikņe yiep amâ hin. Anutuņe Yuda luâk âmbâle nen nan baratlupņe nengolep. Dâ hinņe hainâk ye gai luâk âmbâle yânņe den pat âlepņe nâņgâmbiâ Anutuņe mem oloņyekmâ nen olop kâmot konok mendugunenekto kâmot konok ak-tenņe nan baratlupne nengonmap. Aregât nen hârok Yesu Kristogât akmâ makmâ hâriep are lâmgom manmaen.

⁷ Dâ hinņe Anutuņe pat âlepņe are miapņân katmâ makyenģiwiangât âi niņep. Akto Anutuņe âi ire yân bo niņep. Anutuņe okot nâņgâ niņmâ aregât kârikņe olowâk niņmâ tân nuguep. ⁸ Akto nâ luâk gegene dondâ nâ Yesugât kâmolân âgâm manbiangât dâp bo tatniņep. Dâ amâ Anutuņe hanâk dâm tân nugumbo Yuda bo manmai are yeņgâlân arim Kristo gâlânba sambe humo bo ekmâ heņgemgomaen yemap aregât keiņe makyenģire nâņgâm metewaigât dâp bo tat niņdâp. Dâ amâ hanâk tân nugumbo makyenģiman. ⁹ Akto areâk bo. Anutu hân himbim me wan me wan mem miawak yegep arekņe luâk âmbâle hânņe hânņe manmai are hârok den pat âlepņe tigimbo yoņâk yem gaep are hinņe nâņgâņet dâm tân nugumbo aregât manmâ makyenģiman. ¹⁰ Akto Anutuņe hânânâk bo ketuguep. Himbimân âgâ âgâņe manmai akto kârikņe akmâ manmai yâk hainâk Anutugât nâņgâ nâņgâņe siâ siâ akto kulemņe keiņe keiņe nâņgâņet dâm Yesugât kâmotlupņe nenņaelân Kristogât keiņe mem miawagep. Mem miawakto nenekmâ nâņgâm heņgemgoyi. ¹¹ Akto yu kulemgoân ire âmâ Anutuņe hânģeiņe biwiņân makmâ

kârikne ketuguep. Are hinne miapnân katberâm Humonenne Yesu Kristo hungun anmâ mem miawagep. ¹² Akto Kristone dâp hekatnengimbo nânğanmâ biwinenne yâkgâlân katenne kindo hamep bâlâk Anutu enemnân kinmâ ulilanmaen. ¹³ Aregât hin makyengire nânğanet. Nâ yengât akmâ hâk hilâlâm nânğâm mandere aregât nânğâm biwiyeŋe bo umatne akbiâp. Bo. Anutune âmâ ye âlepñân manmâ âgâwaigât dâm makto umatne miawakniŋmap.

Paulone Epeso luâk âmbâle yengât akmâ Anutu ulilaŋep.

¹⁴ Akto Anutune wan nânğâm heŋgemgoep are miawagâkgât nânğâm âmâ dowâk hânân kânğom Ewenenŋe are ulilaŋman. ¹⁵ Ewenenŋe hânŋe hânŋe manmaen akto himbimân manmai are nengât Ambonenŋe are ulilaŋman. ¹⁶ Amâ yengât hin ulilaŋman. Anutune pagaleŋe humo dondânande Heak hungun anđo biwiyeŋe mem kepikto hanyenande kaulem kârikne akbiap dâm ulilaŋman. ¹⁷ Akto areâk bo. Kristo nânğanbiâ biwiyeŋân tatmâ malâk. Akto ye lâwin kândârâŋe gem kârikne akmap ye dop hainâk okot âlep agaŋimai ye kândârâyeŋe Kristo yâkgâlân okot âlep nânğanmâ manbei. ¹⁸ Hain manmâ âmâ Yesugât kâmot nen olop Kristone okot nânğâ nengimap aregât tâŋe parâŋe keiŋe keiŋe hârok nânğâm metewaengât. ¹⁹ Akto Kristogât biwi tângo tângo aregât keiŋe hârok nânğâm metewaengât dop bo tatâp, are hârok nânğâwaigât ulilaŋman. Akto Anutugâlân biwi sambe pikmâ yendâp arekne mem pikmâ meteyekbiap. A hainâk ulilaŋman.

²⁰ Akto Anutu kârikŋaet keiŋe nengâlân wan me wan mem miawakmap yâk siâ siâ hârok ketugumap yâkŋe nengât ulitnenŋe akto nâŋgâ nâŋgânenŋe are hârok ewangimap. Nen yâkgât dop bo. ²¹ Aregât nen Yesu Kristogât kâmot nenŋe Anutuŋe nengât akmâ huŋgunaŋdo giep aregât nâŋgâenŋe humo agâk. Akto humo akmâ âgâwiâp. A bundâk.

4

Heakŋe mendugu nenekto kâmot konok agion.

¹ Galalupne, nâ wan kulengoân are siâkâ makbe. Nâ Humogât den makman aregât kala busi kâlegen katnegi. Katnekbiâ hâk hilâlâm nâŋgâm manmâ gan aregât nâ ire hâwâtyekmâ makyenŋire nâŋgâŋet. Anutuŋe oloŋyegep are dopŋânâk nâŋgâmbiâ humo akto manbei. ² Manmâ yeŋaet nâŋgâmbiâ gembo yeukŋe akmâ okot âlep aganŋim biwiyenande tânagum kârigem kinmâ dosayenŋe hepun anŋiwei. ³ Akmâ Anutugât Heakŋande menduguyegep are hâre akbopgât yaiwâk damungom tân agumbiâ biwiyenŋe konok akto manbei. ⁴ Akto Yesugât kâmot amâ konok akto Anutugât Heak akai konok akto Anutuŋe oloŋyegep gârâmâ hâmbâi yâk olop himbimân manbaen aregât konok nâŋgâmbiâ humo akbiâp. ⁵ Akto Humonenŋe a konok akto biwinenŋe Yesugâlân sop konok katenŋe kilep arekŋe kârikŋe akmâ âgâwiâp. Akto sop konok tu pulinenegep are. ⁶ Akto Anutu Ewenenŋe konok yâkŋe konok âmâ Amboŋe akmâ wan me wan kotŋe hârok damunnenŋe akmap.

Kembunje âinjaet akmâ luâk unduwâk kepilâyegep.

⁷ Dâ nengât wan me wan Kristonje nengiep amâ dondâ. Kristonje okot âlep aknengimap aregât dop nenjânâk wan me wan nengimap. ⁸ Aregât amâ Anutugât denjande hin dêep, “Humonenje egon dondâ âgâep. Âgâm emelâk gasalupne yengumbo yeukne akbiâ kewugu yegep. Sop ain wan me wan are ikinje kâmolân katyengiep.” hain kulemgoep. ⁹ Aregât keinje amâ injon son malep arewa egon âgâep. ¹⁰ Humonenje injon injon dondâ gem malep arekne purik katmâ himbim kakjân âgâm siâ siâ hârok damun yeje akberâm agep are. ¹¹ Humonenje hain akmâ wan me wan ikinje kâmotlupne nengiep amâ hin. Luâk bikne Aposologât âi nengimbo meyion. Bikne Propete âi yengiep. Bikne Yesu bonânganmai are yengâlân arim makyengiwaigât kârikne yengimbo meyi. Bikne Yesugât kâmot damunyeje akbaigât âi yengiep. Bikne Yesugât kâmot are hengemgom makyengiwaigât kârikne yengiep. ¹² Amâ Yesugât kâmot nen hârok ikinjaet kârikjânâk manbaengât akto den sambelem arimbo luâk âmbâle Yesugât keinje bo nângâm manmai are biwinenje Yesugâlân katenje tato manmâ makyengiennenje dewatimbiâ hainâk manmâ âgâwaengât kârikne nengiep. ¹³ Hain nengiep aregât âi memâk manmâ nen biwi konok akmâ mandenne kârikne are hainâk tatmâ âgâwiap. Akto Kristonje âlepne akmap nen dop hainâk Anutugât nanje nângâm hengemgom âlepneâk manbaengât Anutunje tân nengumap. ¹⁴ Nen gurukne hain are bo akmâ kârikne akmâ

manbaen. Hain mandenne hiangi luâkne den bunne bo arekne henengimbiâ yâk yengât hiangi den akto lau elekgât serune mem waitnenekto bo hâkukniâm. ¹⁵ Bo. Yeukne han kalem akmâ âmâ den bunne pañâk mem mandenne biwi tânnenñande miawakmâ sambelembo kautnenne Kristo yâkgâlân dewatim kârikne akbaen. ¹⁶ Dewatim kârikne aktenne kautnenne Kristo arekne damunnenne akmâ mendugu nenekmâ katnenekto kâmot konok akmâ hâkne akmaen. Hain akmâ hârok ikinêak ikinêak âinenne mem biwinenne tân agum kaulem kârikne manbaen.

Yesugât kâmot dêp irakñân ariwaen.

¹⁷ Galalupne, nâ Humogât metenân makyengire nângâm hengemgoñet. Ye luâk âmbâle hângâlâk nângâmbiâ humo akmap are olop hero bo manbei. Luâk hangâlâk nângâmai arekne wan me wan âlepne nângâwerâmbiâ umatne akto pâpkomai. ¹⁸ Hain akmâ han biwiyene kârikne akto aregât biwi nângâ nângâylene hândâk akto Anutugât manman hepunmâ akñângen manmai. Are olop gala bo akbei. ¹⁹ Gala okot bo nângâ anjim sot songogât nângâmbiâ ukenne akto nem gulip akmâ egâlian bâlene keine keine aregât ukenne humo nângâm gulip akmai.

²⁰ Dâ ye âmâ manman bâlene hainare manñetgât nenne Kristogât keine bo makyengiyion. ²¹ Ye âmâ Yesugât keine bunne are makyengimbiâ nângâm metem âmâ nângañi. ²² Akto ye âmâ agak memeyene ulikñân meyi arekne oloñ yekmâ hilip yenguwopgât wan me wan are âmâ mem petâm panbei. ²³ Hain akbiâ nângâ nângâylene irakne

miawakyeŋgiwiap. ²⁴ Hain akmâ manmanyenê irakne luguakmâ manbei. Amâ Anutuŋe yeŋgât katyenŋiep are mem manbiâ agak memeyenê are Anutuŋe ekto huraguwiap. Akto hainâk manmâ âgâwai. Den ire hârok emelâk makyenŋienne nâŋgâyi.

Bâleŋe keiŋe keiŋe hâkokom manbaen.

²⁵ Aregât hianŋi are hepunmâ den bunne konok makbei. Akto nen kâmot konok agion aregât den bunne konok maganŋi goanŋi aktenne ârândân akbiâp. ²⁶ Akto kuk akbai ain âmâ bo bâlim metewei. Akto kuk hengân sop kâlep bo mem tatbei. ²⁷ Hain akbiâ Bâleŋe Amboŋande yeukne ketugu yekbopgât biwiyenê damunne akbei. ²⁸ Akto yeŋgâlân gâtne yâk kâmbu agi arekne hinne kâmbu siâ bo akbei. Akto bâtyenande âi mem sot me wan me wan miawakyeŋgiwiap. Hain manmâ âmâ benne galalupyenê siâ wan me wan umburuk akbai are bikne potatmâ yeŋgimbiâ âlepne manbai.

²⁹ Akto ye hârok hin maktere nâŋgâŋet. Den bâleŋe lauyenânba bo makbei. Den âlepneâk hârok âmâ tân aguwei. Hain akbiâ âmâ denyenande biwiyenê tângombo âmâ wan me wangât umburuk akmai are tân yeŋgumbo âlepne manbiâ biwiyenê sându gewiâp. Aregât den âlepneâk maganŋi goanŋi akbei.

³⁰ Galama, Anutuŋe ye nâŋgât pat dâm ikinê Heak hunŋun anŋo biwiyenân Anutuŋe meyekbiapgât nâŋgâŋet dâm kepik yekto nâŋgâ nâŋgâyene hulanaŋep. Aregât Heak âlepne are bo kom watmâ hâkân akbiâ bâliwiap. ³¹ Akto gasa den me kuk bo akbei. Akto galagât hogo hogo me wan me

wan bâleŋe aregât kalakŋe urutmâ panbei. ³² Dâ hin akbei. Anutuŋe Kristogât akmâ dosayeŋe hepulep, aregât ye hainâk Kristogât kâmot gala agaŋim heŋgem agum dosa hepun aŋgiwei.

5

Pagaleŋânâk manbaen.

¹ Galalupŋe, Anutuŋe Kristogât akmâ nan baratlupne dâm yeŋgonmâ okot âlep akyeŋgiepgât Anutuŋe wan me wangât akmap are akmâ manbei. Akto Anutugât tirip towat akmâ manbei.

² Akto Kristoŋe okot âlep aknengim nengât akmâ Anutugât sumbe âlepŋe agaŋep aregât nâŋgâmbiâ humo akto Kristoŋe han kalem aknengimap a hainâk mem âmâ han kalemgât agak meme paŋâk mem manmâ âgâwei.

³ Akto areâk bo. Ye amâ Anutugât kâmolân gâtŋe agi aregât dopŋân dâp gulip bo manbei. Akto bâleŋe keiŋe keiŋe bo membei. Akto luâk âmbâle yeŋgât wan me wangât bo egâlianbei. Akto hângât siâ siâ aregât nâŋgâmbiâ humo bo akbiâp. ⁴ Akto den bâleŋe me metepirikgât den me giriŋet dâm den yânŋe makbiâ bo ârândâŋ akmap are bo makbei. Dâ hin amâ makbei. Den âlepŋe makmâ Anutu akto galalupyene mepaiangiwai amâ âlepŋe.

⁵ Ye hin nâŋgâm heŋgemgom kârigewei. Luâk âmbâle egâlian bâleŋe me galagât siâ me siâ ekbiâ humo akmap amâ lâpio tugupgât nâŋgâmbiâ humo akmap hinare yâkŋe âmâ Kristogât akto Anutugât welam kulâgâtbiâ bo miawakyeŋgiwip.

⁶ Galalupne, luâk âmbâle Anutugât lau bo loko-mai are Anutuŋe kuk humo akyeŋgiwip. Aregât

luâk âmbâle bikne heyengim den bunne bo makbiâ âmâ yeje yâk yengât den are nângâmbiâ biwiyene bo yeukne akbiâp. ⁷ Akto yâk yengât bâlenân bo tân yengumbiâ humo akbiâp. ⁸ Aregât lâuwâne makbe. Ye uliknân hain manbiâ hândâkne katipyenguep. Dâ hinne Humonenjande olonyekto pagalenân mandâi. Aregât pagalenân arim ain kârikne manbei. ⁹ Amâ biwi âlepne olop manmai akto den bunneâk makmai akto agak meme ârândânâk manmai amâ pagalenân manmai dop hain. ¹⁰ Dâ siâ siâ akberâm âmâ Humone nângâmbo huraguwiap are ulik gulik nângâm hejngemgom akbei. ¹¹⁻¹² Galama, luâk âmbâle den koko arekne nengât agak meme nângâwâi dâm wan me wan yonâk akmai are amâ makmâ nângâm âmâ anjun anjimaen. Aregât bâlene akmai are bo tânyenguwei. Yeje agak meme bunne bo aregât hâkân akmâ agak memeyene makmâ miawakbiâ nângâwai. ¹³⁻¹⁴ Nen hin dâmaen. Asiņ yemai amâ momogât dâp hainânba agatbiâ Kristone mem pagalene ketugu yekbiap. Den are bunne akto pagalende mem miawakbiap.

¹⁵ Aregât ye agak meme yejaet damun akmâ manbei. Akto biwi nângâ nângâyene damun akmâ manbiâ âmâ bo gulip akbiâp. ¹⁶ Sop hutnân ire kâlegen bâlenande sambelemagât sop bikne bo hepunmâ âi kârikne membei. ¹⁷ Aregât nângâ nângâ bâlâk dop hain bo manbei. Humone âi makmâ yengiep are ekmâ hejngemgowe. ¹⁸ Akto tu kârikne nem gulip bo akbei. Arekne biwiyene hilip kombo hejgem yenguwiapgât dâp bo tatbop. Aregât tu kârikjaet ukenne bo nângâm âmâ Anu-

tugât Heakņande yengâlân tatmap aregât ukenņe nâņgâwai. ¹⁹ Hain nâņgâm Heakņe tânyenġuwiapgât kep mem biwi owâi owâi akbei. Akto Humoņe ukenņe agakgât kep kenġu Dawidiņe kulengoep are hainâk biwiyenân katbei. Katmâ nâņgâm maganġi goanġi akbei. ²⁰ Humonenņe Yesu Kristogât akmâ mepaiņe mem Anutu Ewe nenņe siâ siâ keiņe katmap aregât âlepņerâm makmâ heroņe akbei.

Luâkdâ âmbendâ yengât den.

²¹ Galalupne, ye hârok hin makyenġiwe. Ye Kristogât hamep akmâ lau lokomai aregât lau loko anġim tân agum âgâwei. ²² Âmbâlema ye Humogât hoņ bawa mandâi ye hainâk luâklupyenġe yengât lau lokowei. ²³ Amâ Kristoņe ikiņe kâmot hârok nengât kautņe akmap hainâk luâklupyenġande âmbenlupyenġe yengât kautyenġe akbai. Akto areâk bo. Kristoņe ikiņe kâmot are henġem nengumap. ²⁴ Henġem nengumbo aregât Kristogât lau lokomaen. Aregât hainâk âmbenlupyenġande luâklupyenġe yengât lau hârok lokoyenġiwei.

²⁵ Galalupne, yengât hutyenân gâtņe âmbendâ yengât hin makyenġire nâņgâņet. Kristo arekņe ikiņe kâmot nâņgât âmbâle dâtâņe dâm biwi tân aganġim okot âlep aganġim moep. Aregât dop hainâk luâklupyenġande âmbenlupyenġe yengât okot âlep akyenġiwei. ²⁶ Aregât lâuwâņe makbe. Kristoņe ikiņe âmbâle dâtâņe are agak meme âlepņeâk akmâ mem manmâ âgâwiap dâm Anutugât den bunņande akto tuņe gem agak meme helenġ a puliep. ²⁷ Aregât ikiņaelân dewatiakmâ ikiņe dâtâņe helenġ siâ me siâ hârok bâlâk manbiapgât

hengem agum dosanje a puliep. ²⁸ Aregât luâk yeñe hâkyeñe aganğimai dop hainâk âmbenlupyene are okot âlep akyeñgiwei. ²⁹ Hain akmâ luâk siâñe ikiye hâk gasa bo aganğmâ âmâ tângomâk manmap akto Kristoñe ikiye kâmot hainâk âlepñe akyeñgimap aregât luâklupyenande âmbenlupyene tânyeñguwei. ³⁰ Amâ hin. Nenñe Kristogât kâmolân manmaen amâ yâkgât hâkñe hinare akmaen aregât âmbenlupyene olop okot âlep akmâ tân aguwei. ³¹ Aregât Anutuñe makto Moseñe hin kulemgöep, “Luâkñe ewe memelogâtñe hepun yelekmâ âmbenğaelân dewatimbo biwi me hâk konok akmâ manbiandat.” ³² Moseñe hain kulemgöep tatâp aregât keñe umatñe amâ hin. Kristo amâ luâknenñe hainâk akmap. Dâ ikiye kâmot nenñe amâ yâkgât âmbâi dop hainare akmaen hain nângân. ³³ Aregât hin makyeñgire nângânjet. Luâk hârok yeñe hâkyeñe tângomai dop hainâk âmbenlupyene tân yeñguwei. Dâ âmbâle yeñe âmâ luâklupyene yeñgât den nângâmbiâ bunñe akbiap.

6

Nan barat akto ewe meme yeñgât den.

¹⁻³ Galama, yeñgât nan baratlupyene yeñgât hin makyeñgire nângânjet. Anutuñe makto Moseñe den kârikñe hin kulemgöep, “Nan barat ye ewe memelupyene yeñgât lauyene lokoyeñgiwei. Lokombiâ âmâ Anutuñe makto hânân ire sop kâlewâk manmâ âgâwai.” Akto den are âmâ den kârikñe makmâ âmâ bunñe miawakbiapgât olowâk makmâ hâriep. Amâ den kârikñe are lokombiâ Anutuñe hâuñe âlepñe

yeŋgimbo hânân sop kâlewâk manmâ âgâwai. Are miawagâkgât luâk âmbâi sisik ye meme ewelupyene yeŋgât lau lokowei. Arekne âmâ dâp âlepne. ⁴ Akto ewelupyene hin makyengire nâŋgânet. Nananlupyene orem miwindik yekbiâ ârândânâk manmâ âgâwei. Akto Humogât den are makyengimbiâ Humonenŋande ekto ârândân akbiâp. Dâ kuk bâlene akbâigât hanâk hanâk âmâ bo oreyekbai. Hain bo. Bâlene akmâ âgâwâigât yaiwâk akyengim koratyengum dopyenânâk orem miwindikyekbei.

Luâk kembu akto hoŋ luâk yeŋgât den.

⁵ Akto hoŋ bawa yeŋgât hin makbe. Yeŋe Kristo wan me wan aganmai hainâk hân luâk kembulupyene tân yeŋgum yâk yeŋgât hamep akmâ nâŋgâyeŋgiwei. Akto âi membaigât âmâ han lâuwâ bo akbai. ⁶ Akto ye Kristogât hoŋ akmaiŋe Anutu dâp magep are biwi owâiŋeâk membiâ ârândân akmap aregât luâk kembulupyene yeŋgât lau lokowei. Akto nenekbiâ âlepne agâkgât hain bo akbei. ⁷ Hanâk Kristoŋe nâŋgâambo ârândân agâkgât imâ yâk yeŋgât bo dâm han biwiŋaet âiyene mem manbei. ⁸ Akto ye emelâk hin nâŋgâi. Nen hârok hoŋ bawa me luâk kembu me luâk yânne nenne âmâ wan me wan âlepne aktenne âmâ Humonenŋande hâuŋe hainâk nengiwiap.

⁹ Galama, ye luâk kembu akmai yeŋgât hin makbe. Ye hoŋ bawalupyene hainâk akyeŋgiwei. Akto himbimân Humonenŋe mandâp arekne ye konok bo damunyeŋe akmap. Bo. Hoŋ bawalupyene akto ye hainâk kembuyeŋe akto ye dop konogâk akmai aregât hoŋlupyene bo

hâwâtyekbei. Akto Anutuŋe luâkgât han watmâ bo potatnenekmap aregât honjlupeŋe makmâ bo hâwât yekbai.

Yesugât kâmot nen Niambiŋe menenekbopgât tembe loko akmâ kinbaen.

¹⁰ Galama, ye hârok hin makyenŋiwe. Humogâlân dewatimbiâ Humoŋe kârikŋe yeŋgâlân potatmâ yeŋgimbo kârikŋe akmâ manbei. ¹¹⁻¹² Akto nen hânân bugâ aguwerâm akmaen. Gârâmâ nengât gasa bunŋe amâ ire, hângât kembu tembe loko kârikŋande hândâk damunŋe akmai akto sinduk baniara bâleŋe himbimân akto hânân manmai yâkŋe amâ gasa aknengimai aregât Anutugât mâron are lugu akbei. Akto Hianŋi Amboŋe arekŋe bâleŋe akŋet dâm heyenŋimbo kârikŋeâk kinbiâ hepun yekbiap. ¹³ Aregât Anutugâlânba tembe bisârân bugâ mâron are mem manmâ bugâ koko sopŋân tâlim kârigem kinbiâ gasa togom âsiyekmâ hepunmâ ariwai. ¹⁴ Ye âmâ hin kinbei. Den bunŋe are tâk kârikŋe hinare paŋâk lalakbei. Dosa bâlâk manmanŋe diŋenyenjaet pekeŋe luguakbei. ¹⁵ Lumbegât pat âlep den mem owâim kinmâ mem manbiâ biwiyeŋe sândugemap den are kei pekeŋe dop hain luguakbei. ¹⁶ Dâ aregât memene humo âmâ Kristo nânŋaŋmâ kepilâm manmai aregât mâron dop hainâk mem kinbiâ amâ Bâleŋe Amboŋande saut soŋ soŋ kâlâp mem arekŋe erâyekberâm pando pewewen katmâ bokbiap. ¹⁷ Akto kautyeŋe gulip akbopgât Yesuŋe heŋgemyenŋuep are tâmbulum irimut kârikŋe dop hainâk kautyenân kaunbei. Akto Anutugât Heakŋande bugâ yeŋgumap are

mem manbei. Amâ Anutugât den kulemgoyi are. ¹⁸ Akto areâk bo. Ye sop ârândân Heakgât kâriknân Humo hokboâk hokboâk ulilanmâ manbei. Akto konam bo akmâ âmâ hokboâk hokboâk biwiyenê damun agan̄gim manbei. Akto Yesugât kâmot hân̄je hân̄je mandâi are yengât ulilan̄bei. ¹⁹ Hain akmâ nân̄gât gai ulilan̄mâ manbei. Hain ulilan̄mâ manbiâ âmâ Kembunenn̄ande laune mem owâin̄je ketugunekto pat âlep den tiknân yem gaep are miapn̄ân han̄an̄ân makmâ miawakbiâm. ²⁰ Nâ aregât miawagâkgât maktere luâk bikn̄ande nugum hikonekbiâ tâgân yem gam malân. Aregât hamep bâlâk Anutugât den makmâ maktere ârândân akbiapgât nân̄gât Anutu ulilan̄bei.

Den bâin̄je.

²¹ Galama, nâ gain gain manmangât nân̄gât keinaet nân̄gâm pâpkowâigât Tikikoñe togowiap. Yâkñe nân̄gât wan me wangât makyen̄gimbo nân̄gân̄bai. Tikikoñe âmâ gala âlepñe akniñmap. Akto Humogât hoñ bawa akmâ den pat are tân̄ nugumap. ²² Yâkñe nengât pat makyen̄gimbo biwiyen̄je sândugewiapgât hun̄gun an̄dere togowiap.

²³ Galalupñe nâ yengât hin ulilan̄man. Anutu Apo akto Humonen̄je Yesu Kristo yâkñe tân̄ yengumbela biwiyen̄je yâk yetgâlân katbiâ sândugembo gala agan̄gim biwiñe tân̄ agum manbei. ²⁴ Akto luâk âmbâle arekñe Humonen̄je Yesu Kristo han̄ biwi hârok yâkgâlân nân̄gâm kârikñe akmâ han̄ kalem akmâ âgâwai are Anutun̄je damunyen̄je agâkgât dâm ulilan̄dân.

Yusugât Pat Âlep Den
The New Testament in the Timbe Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Timbe long Niugini

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Timbe

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

03f82704-6ad1-5094-a78e-e240d9f2d4f8